

“A la dreta radical dels Estats Units li cal sempre un **enemic**”

L'expresident nord-americà Bill Clinton (Hope, Arkansas, 1946) parla, en les seves memòries, de l'atac de la dreta religiosa al nou moviment democràtic als Estats Units i del desastre de l'administració Bush en la guerra a l'Iraq. De moment, però, no està previst que el llibre es tradueixi al català.

Mentre treballava en les seves memòries, no s'ha sorprès de vegades del camí recorregut des de la petita localitat de Hope, a Arkansas, fins a la Casa Blanca?

— Ja ho crec. He passat més de dos anys i mig treballant-hi. Els primers quatre mesos només havia ordenat el material i començava a pensar en la manera com hauria de continuar. Llavors, un dia de vacances a la República Dominicana amb la meua dona Hillary i la meua filla Chelsea, vaig escriure el pròleg. La primera pàgina.

— Que diu: “No sé si he escrit un bon llibre, però és una història força bona.”

— Els ho vaig ensenyar i els vaig dir: “M'agradaria començar el llibre així. Va bé?”. I elles van dir: “Sí, està bé.” Llavors vaig començar a treballar. I durant tot aquest temps no vaig tenir el bloqueig de l'escriptor.

— Tot i tractar-se de la seva vida?

— Sentia el que estava escrivint. He viscut una altra vegada els episodis de la meua vida mentre els escrivia. I pensava: “Déu meu, quina vida, sóc afortunat. Encara que de vegades les coses m'han anat malament, tot ha estat un regal.”

— El començament del seu llibre recorda Tom Sawyer...

— Ah, sí...

— On diu: “El noi seria president o acabaria a la forca.”

— M'agrada. Sóc un gran admirador de Mark Twain.

— Twain també va ser el negre del divuitè president, Ulysses S. Grant, quan va escriure les seves memòries.

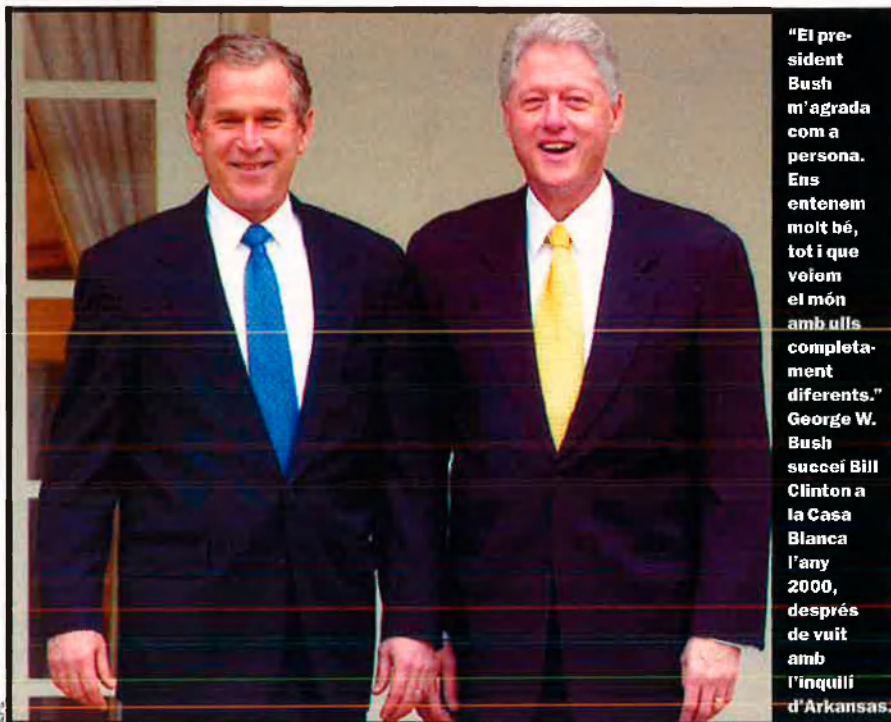
— El va ajudar, però Grant va escriure la majoria de coses ell mateix. Mark Twain ho va revisar, perquè Grant volia descriure la guerra civil americana amb tot detall. A més, Twain va renegociar el contracte d'aquest llibre i va salvar la família de Grant, perquè, després d'abandonar la Casa Blanca, Grant va fracassar en tots els seus negocis. Va escriure les seves memòries mentre s'estava morint lentament d'un càncer de laringe que va contraure per haver fumat 10.000 cigarretes durant la guerra. Estava moribund, amb una bufanda a les espatlles i assegut en un balcó fred mentre escrivia amb llapis. Mark Twain va negociar un nou contracte amb l'editor. No sé la quantitat dels honoraris. Del llibre, se'n van vendre uns 300.000 exemplars arreu del món, una quantitat sense precedents. Això va salvar la vídua i els fills de Grant de la casa de la caritat.

— Però vostè ha estat el seu propi Mark Twain?

— Volia escriure jo mateix cada una de les paraules. Era una part molt important del procés. Volia estar en pau amb la meua vida. Per això era molt important escriure sense negres.

— Què ha après de la seva vida mentre escrivia?

— M'ha tornat a quedar clar que he gaudit de totes les fases de la meua vida,

"El president Bush m'agrada com a persona. Ens entenem molt bé, tot i que veiem el món amb ulls completament diferents." George W. Bush succeí Bill Clinton a la Casa Blanca l'any 2000, després de vuit anys amb l'inquilí d'Arkansas.

fins i tot després de la Casa Blanca. Finalment he après també a parlar sobre alguns problemes que tenia, personals. I també he après a relacionar els meus errors polítics amb les coses bones que he aconseguit. Crec que fins i tot m'ha estat possible aclarir els meus pensaments sobre els grans poders que actualment giren al voltant del cap i del cor d'Amèrica. I també hi reflecteixo per què crec que el meu bàndol guanyarà. L'epíleg del llibre parla de tot això.

— Quin és el seu bàndol i quin és l'altre?

— Bàsicament consisteix en el que es coneix com a nou moviment democràtic, la tercera via. A la fi del 2000, Gerhard Schröder va ser l'amfitrió d'una de les conferències sobre la tercera via. Es va dir que en els països industrialitzats el paper dels governs no hauria de consistir tant a garantir resultats a la gent com a obrir-los possibilitats. El nou moviment democràtic ha de crear condicions i situacions perquè la gent sigui capaç de fer el millor amb la seva vida, i això deixarà pas a un món en què la gent assumirà responsabilitats comunes i compartirà els avenços sobre els fonaments de la nostra humanitat. Al costat d'aquest moviment hi ha, com a mínim als Estats Units, el que vostès podrien

anomenar quarta via, un nou moviment de dreta...

— La dreta religiosa...

— Hi ha gent que ha dit: "Molt bé, Clinton possiblement ha reduït el poder de l'estat a la societat postindustrial i ha canviat el paper del Govern, però nosaltres creiem que el mateix Govern és el problema. Per això volem la màxima reducció d'impostos possible i la mínima presència de l'estat." I així, creuen que cal que el poder passi a mans de gent que comparteix els valors de la dreta religiosa i que cal imposar aquests valors en la política interna i exterior. Com si la Bíblia dictés la direcció política. Però això és el que afirmen.

— Hi ha, doncs, una lluita entre aquestes dues posicions polítiques radicalment diferents?

— Tots dos bàndols són, podríem dir, producte del període posterior a la guerra freda, el resultat de l'època postindustrial. Tots dos utilitzen les possibilitats de la comunicació i de la lluita política per a atreure els ciutadans americans cap al seu bàndol.

— Sovint és més que una lluita: de vegades fins i tot esclata l'odi entre els dos moviments.

— Sí, però més a la dreta que a l'esquerra. A la dreta radical dels Estats

Units li cal sempre un enemic. Quan jo vaig arribar a la presidència el 1992 em vaig convertir en el seu objectiu. Era així perquè jo representava una renovació del Partit Demòcrata, la nova direcció.

Dèiem que seríem el partit de la disciplina pressupostària, del creixement econòmic i de l'exèrcit modern, que seríem el partit dels carrers segurs, de l'assistència pública reformada. Volfem ajudar la gent, trobar l'equilibri entre feina i família. Estaríem a l'altura dels reptes de la societat moderna i modificariem el paper del Govern per a aconseguir-ho.

La dreta ho veia com una amenaça al seu argument simplista segons el qual el mateix Govern és el problema, no pensen en coses com ara un bon programa de govern o una mala disminució d'impostos. Però jo vaig oferir una visió alternativa i es va aplicar.

— Hi ha un retorn dels demòcrates?

— Al llibre he explicat que actualment uns dos terços dels ciutadans dels EUA estan a favor de les meves idees generals, tot i que, quan es tracta d'alternatives, com ara la baixada d'impostos o les inversions, l'opinió pública es mostra més dividida. I es troba extremadament dividida quan es tracta de temes socials: possessió d'armes de foc, avortament, el paper de la religió en la nostra vida o el dret dels homosexuals al matrimoni.

— Quin va ser el paper dels atemptats de l'11 de setembre del 2001 en la lluita entre aquests dos grans grups socials?

— Aquests esdeveniments ens van unir. Bush va passar a ser immediatament el president de tothom, també era el meu, de fet. Jo volia que el nostre país fos fort i que estigués unit. Desitjàvem tenir alguna cosa en comú.

— Un reflex patriòtic?

— Qualsevol president hauria trobat el mateix suport. Com a mínim espero que hagués estat així. Però també crec que quan la gent sent una inseguretat col·lectiva acostumen a dirigir-se cap a la dreta. Es deixen arrossegar per la retòrica radical i la política de mà dura. Aquest discurs diàfan i dur és més monopoli de la dreta que de l'esquerra.

— Creu que l'administració de Bush s'ha aprofitat de l'11 de setembre?

— "Aprofitar-se" seria dir que ha actuat incorrectament. Van decidir utilitzar

la seva enorme popularitat i el suport de la població dels Estats Units per aplicar tot el seu programa de política interior. Això volia dir que el país continuava acostant-se a la dreta, com havia passat en les eleccions. I volia dir també que dirigiria la política exterior en una direcció unilateral.

—Un canvi de rumb de llarga durada?

—Així com estàvem traumatitzats pels atemptats, també es van normalitzar els processos polítics després d'un cert període de temps. Nou candidats demòcrates a la presidència van tenir èxit, i el nostre candidat, John Kerry, té un lleuger avantatge respecte a Bush a les enquestes. Si Bush hagués decidit incloure'ns com a responsables —com si ens anés bé el que va passar l'11 de setembre—, i si llavors hagués decidit crear una coalició d'unitat nacional, ara ell seria absolutament invencible. Però això no formava part de les seves idees. Sap? El president Bush m'agrada com a persona. Ens entenem molt bé, tot i que veiem el món amb ulls completament diferents.

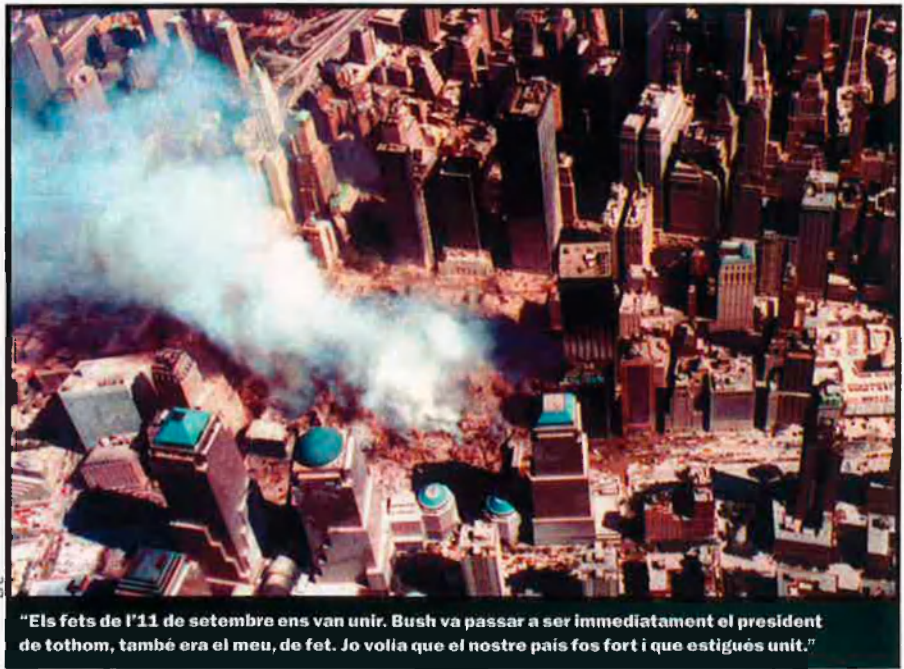
—Quan dilluns passat es va descobrir el seu retrat a la Casa Blanca, va dir que a la política no s'ha de parlar del bé i del mal, sinó del que és correcte i incorrecte. Aquesta és la diferència fonamental entre el president Bush i vostè?

—Sí... aquesta és la diferència entre nosaltres, a més de la dreta religiosa. És part dels fonaments del poder de Bush, hauria de desfer-se d'aquest corrent.

—Quan va començar aquesta rígida divisió als Estats Units?

—Existeix des de fa temps. Després del Vietnam, el Watergate i altres escàndols dels anys seixanta, la premsa va començar a buscar escàndols i a partir d'aquí es va arribar a una mena de sospita de corrupció general, tot i que es troba molt rarament en la nostra política.

La majoria dels representants són honorats, treballen molt i són eficients. Ara bé, quan es contempla la política amb cinisme, fa l'efecte que la gran majoria de polítics són egoistes, deshonestos, estúpids i ganduls. I això no és cert. És indiscutible que Helmut Kohl i Gerhard Schröder tenen idees diferents, però tots dos són homes intel·ligents, eficients i treballadors que fan tot allò que consideren correcte.

"Els fets de l'11 de setembre ens van unir. Bush va passar a ser immediatament el president de tothom, també era el meu, de fet. Jo volia que el nostre país fos fort i que estigués unit."

—Però els mitjans de comunicació donen una mala imatge dels polítics?

—En tot cas, aquesta ha estat la meua experiència. Ens havíem deixat portar per aquest atac desmesurat a tot allò que té a veure, als Estats Units, amb la política, i això es va acabar després de l'11 de setembre. Em sembla bé. És millor intercanviar arguments i deixar que els votants decideixin qui té raó i qui no.

—El retorn al sentit comú?

—Puc entendre per què la dreta dels Estats Units no ho desitja. Sempre s'ha estimat més dimonitzar els altres. En el fons saben que el meu bàndol guanyarà si organitzem un debat públic. Per això la dreta intenta convèncer el votant que som males persones, perquè només pot guanyar així. Acabo de dir als amics demòcrates de Nova York: "Sabeu? No vull que digueu que els conservadors són males persones. Digueu als votants per què pensem que la dreta està equivocada i per què nosaltres tenim raó. Així podrem guanyar la lluita."

—Després de l'11 de setembre els mitjans de comunicació americans van ser prou crítics en el debat sobre la guerra a l'Iraq?

—Bé, vist amb retrospectiva jo diria que no. Però, abans de la guerra, la premsa americana tenia molt clar que l'opinió pública, després de l'11 de setembre, ja no tenia ganes de tractar els

polítics com em van tractar a mi, per exemple. La premsa i l'opinió pública sabien que la política tornava a ser un assumpte molt seriós. Molts periodistes que m'havien atacat havien pensat que jo ja era prou fort per enllestir la meua tasca, i continuaven atacant amb energia. Tot i això, jo m'havia de dedicar a la meua feina. Després dels atemptats no volien tractar malament Bush.

—El terror ha entelat aquesta mirada crítica?

—El nostre país va quedar traumatitzat després de l'11 de setembre. Fins i tot hi havia una necessitat física d'unitat, de deixar enrere la nostra capacitat crítica de judici. Més tard podríem dir que la premsa podria haver estat immune, però els reporters i els redactors només són persones. També van veure com s'enfonsaven les Torres Bessones de Nova York. També van veure aquelles capses que contenien restes humanes. Per això crec que era un error que la Casa Blanca aprofités aquesta situació per atraure el país cap a la dreta quan el país demanava unitat.

—A l'Aliança Atlàntica no hi havia gaire rastre d'unitat.

—Primer deixi'm dir una cosa positiva sobre l'administració de Bush i sobre els alemanys. Gairebé ja s'han oblidat els aspectes en què tots dos coincideixen. Després de l'11 de setembre tot el món

"John Kerry és amic meu i l'aprecio molt. Crec que podria ser un bon president." A la imatge, tots dos amb John Edwards, qui va optar fins el darrer moment a la candidatura demòcrata d'enguany. Podria ocupar la vicepresidència si Kerry derrota Bush.

estava d'acord que l'ONU havia de trobar i protegir tots els arsenals coneguts d'armes de destrucció massiva i armes químiques i biològiques perquè no caiguessin en mans dels terroristes. Pensen el que Al-Qaida va fer amb aquells avions: els terroristes van convertir-los en bombes incendiàries capaces de fondre les bigues d'acer dels gratacels, i això va causar la mort de 2.700 persones. Hauríem estat uns irresponsables si no haguéssim buscat arsenals d'armes químiques i biològiques arreu del món per poder-les controlar i destruir. L'ONU va promulgar una resolució en virtut de la qual podien començar les noves inspeccions, i va encarregar-ne la direcció a Hans Blix.

— I després va acabar la unitat entre Amèrica i la "vella" Europa.

— El president Bush va autoritzar l'acció militar en cas que Saddam Hussein no cooperés. El Congrés va votar-hi a favor, fins i tot dos terços del meu partit. Volien aconseguir el millor possible. Pensàvem que això comportaria un avenç. Llavors, però, els governs alemany i francès van declarar que no estaven disposats a donar suport a l'ús de la força, ni tan sols si Saddam no cooperava, amb l'argumentació teòrica que no representava cap amenaça, la qual cosa afectava el seu exèrcit.

— En relació amb la guerra, vostè mateix va dir que "ni carn ni peix".

— No estava d'acord amb la idea del Govern de Bush que l'exèrcit de Saddam representés una amenaça per a nosaltres o que estigués implicat en l'11 de setembre. Però tampoc no estava d'acord amb la posició alemanya i francesa, ja que Saddam mai no havia fet res si no se l'havia obligat. I si hagués posseït existències d'armes químiques i biològiques hauria representat un perill: les hauria pogut passar o vendre a altres.

En aquest aspecte, la meua posició coincidia amb els últims esforços dels britànics i altres països de l'ONU de concedir a Hans Blix el temps que demanava per acabar les seves inspeccions. Si hi hagués trobat alguna cosa, es podria haver procedit contra Saddam. En aquest sentit, em trobava enmig de totes dues opinions. Això és el que volia dir amb l'expressió "ni carn ni peix".

— Actualment, a l'Iraq, Bush es troba davant d'una catàstrofe. El traspàs de poders l'1 de juliol pot portar canvis?

— El president va per bon camí. Cal que els iraquians recuperin la sobirania. L'han demanada i han obtingut una nova resolució de l'ONU. Reclamen més participació i estan preparats per a descarregar els Estats Units del poder absolut de decisió. Crec que això és bo. I fins i tot potser el nostre Govern s'ha adonat realment que això és bo. I si va bé, potser d'aquí a cinc anys...

— ...D'aquí a cinc anys?

— Sí, perquè no crec que ja hagi passat el pitjor. Potser només durarà dos anys, però cal que es construeixi un Iraq pacífic, segur i plural en què sunnites, xiïtes i kurds tinguin garantida una participació justa en la política, en què els diferents grups estiguin representats i en què els conflictes es resolguin pacíficament, on es respectin els drets de les minories i on es garanteixi el poder de la majoria. Llavors aquest sistema es podria estendre a altres països àrabs del Pròxim Orient, de manera que es podrien aplicar certes reformes.

Com saben, jo tenia una visió completament diferent de les coses. Pensava que no havíem d'enviar tropes a l'Iraq si abans no ens havíem ocupat prou d'Osama bin Laden a l'Afganistan, ja que actualment tenim només de 13.000 a 15.000 soldats a l'Afganistan. Però el que ha passat, ja ha passat. Tot i això, espero que tot el procés porti el Govern nord-americà a una política exterior que estigui d'acord amb la meua visió, per cooperar sempre que puguem i actuar només quan calgui. És una gran diferència.

— Com han reaccionat els nord-americans davant les imatges de tortures a la presó d'Abu Ghraib?

— La majoria, crec, estaven horroritzats i consternats. No es podien imaginar que els nostres soldats poguessin fer una cosa així. Com a governador, abans de ser president, era el responsable de la guàrdia nacional del meu estat. Com que tenim tropes arreu del món, aquesta vegada va ser el president qui va enviar gent de la guàrdia nacional a l'Iraq. Jo tenia por que aquests joves, que havien passat directament de treballar als Estats Units a Bagdad, de sobte haguessin de córrer perill de mort i que no hi estiguessin preparats ni psicològicament ni professionalment.

— Darrere s'amagava l'esperança que aquests actes fossin només l'obra d'uns quants.

— Durant aquest temps hem sabut que es tractava d'un cas molt més greu, que hi ha gent en el nostre exèrcit que sembla que creu que la cultura del nostre país justifica el tractament inhumà. Jo eslava horroritzat perquè he estat el comandant en cap de les forces armades

durant vuit anys. Sentia una gran admiració pels nostres soldats, com podran comprovar si llegeixen el meu llibre. Feia mal al cor. La justícia militar té unes normes inequívokes, i les nostres lleis coincideixen amb les del dret internacional. És extremadament important que els estats àrabs i la comunitat internacional no pensin que dictem sentències molt dures contra els soldats rasos i que som benèvols amb els qui han donat aquestes instruccions o han consentit deliberadament aquests abusos. Això és el que fan els estats autoritaris, i al món àrab ho saben per experiència.

—Quines són les conseqüències?

— Ara volen veure no només que hem posat a la presó els qui ho van fer, sinó també que responsabilitzem els qui havien donat les ordres. I crec que també hi havia molta gent del nostre exèrcit que volia el mateix. Conec molts d'aquests oficials. Molts d'aquests soldats han arribat moltes vegades a la vida pels Estats Units. Alguns d'ells se sentien especialment indignats per aquests successos. I jo també voldria que aquests esdeveniments fossin castigats adequadament, ja que així tot el món podrà pensar el mateix que jo sobre l'exèrcit dels Estats Units.

—Quins seran els temes principals de les eleccions presidencials del novembre, l'economia o la guerra a l'Iraq?

— Depèn del que passi durant aquest temps. Si la situació a l'Iraq millora i l'economia es recupera, el debat podria girar entorn de qui pot resoldre millor els problemes de seguretat i de qui s'ocupa més dels problemes que continuen sense solució als Estats Units: les despeses del sistema sanitari, els problemes a causa dels canvis en l'economia i una política energètica assenyada que ens permeti dependre menys del petroli del Pròxim Orient. Això també implica que hem de ser un soci responsable en la lluita contra l'escalfament global, la qual cosa podria crear un milió més de llocs de treball als Estats Units.

— És a dir, de nou, com li va passar al 1992: "It's the economy, stupid!"

— Les eleccions al meu país depenen molt del que una majoria considera el tema principal. Si ara el tema és si Kerry pot ser capaç de resoldre millor els pro-

"Es extremadament important que els estats àrabs i la comunitat internacional no pensin que dictem sentències molt dures contra els soldats rasos i que som benèvols amb els qui han donat aquestes instruccions o han consentit deliberadament aquests abusos."

blemes de seguretat nacional, probablement guanyarà Bush.

Generalment, les eleccions als Estats Units es basen en tres aspectes. Primer: què li sembla al votant que aquell home sigui president? El miren i escolten com pronuncia el seu discurs. Dos minuts més tard ja tenen un primer judici, poden imaginar si aquest home serà president. Si la resposta és "no", el candidat es pot gastar milers de milions i no guanyarà.

— Tot és una qüestió de simpatia?

— Sí. Pots imaginar-me com a president? Què et sembla veure'm a la televisió quatre cops per setmana? Si els terroristes tornen a volar un edifici, creus que puc decidir el que cal fer? Es tracta d'una sensació, de la intuïció. El segon factor és: què és el més important d'aquestes eleccions? Si els Estats Units han de tenir una política exterior multilateral, si cal baixar els impostos dels rics o si es pot fer més per als pobres? El tercer element consisteix en la posició del candidat davant de determinats temes, com és el cas d'aquestes eleccions. I si es treu el tema de la seguretat nacional, quin serà el punt essencial d'aquest tema en les properes eleccions? Bé, ja es veurà.

— Participarà directament en la campanya electoral?

— Si m'ho demanen. Ja m'ho han preguntat, i a la Hillary, també. Kerry és amic meu i l'aprecio molt. Crec que podria ser un bon president.

— Vostè encara és força jove. Sembla estar en forma...

— Gràcies al meu preparador alemany, Ralf Henning. És increïble, excel·lent. Ha canviat tota la meua vida.

— Amb una pilota medicinal.

— És una pilota d'exercicis. És ferma, però tova. L'has d'agafar molt fort. Entrenes els braços i les mans i millora l'equilibri. Quan tens més de cinquanta no t'has de convertir en una muntanya de músculs. Necessites una força que procedeix de l'equilibri i la mobilitat.

— Vostè va ser l'home més poderós del món i ja ha escrit les seves memòries. Ara què toca?

— No ho sé. Ara em toca treballar per a la meua fundació. Al novembre inaugurarem la meua biblioteca, el primer gran museu americà del segle XXI. I també tinc un gran projecte contra la sida. Treballo amb tretze estats del Carib, quatre països africans i amb la Xina per distribuir medicaments contra la sida per només 140 dòlars anuals. És un 70% menys del preu normal. Crec que podrem salvar dos milions de persones de països pobres en dos anys. Voldria trobar coses, grans, que pugui fer, perquè vaig ser president i per això les puc fer.

Stefan Aust
Gerhard Spörl

© Der Spiegel - EL TEMPS
Traducció: David Egea